

มะโย่ง

มะโย่ง เป็นการแสดงเพื่อเฉลิมฉลองหรือเพื่อความรื่นเริง กำเนิดของมะโย่งมีผู้สันนิษฐานแตกต่างกันไปหลายกระแส ดังนี้

๑. มะโย่งเป็นการแสดงที่เกิดจากในวังของเมืองปัตตานี เป็นครั้งแรก เมื่อประมาณ ๔๐๐ ปีมาแล้ว จากนั้นแพร่หลายไปทางกลันตัน

๒. พิจารณาจากรูปศัพท์ ชึ้นกล่าวว่า คำว่า “มะโย่ง” มาจากคำ “มัคชียัง” (MAKHIANG) แปลว่า เจ้าแม่โพสพ เนื่องจากพิธีทำขวัญข้าวในนาของชาวมุสลิมในสมัยโบราณนั้น จะมีหมอดูผู้ทำพิธีทรงวิญญาณเจ้าแม่โพสพเพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูที่เจ้าแม่โพสพมีเมตตาประทานน้ำนมมาให้เป็นเมล็ดข้าว เพื่อเป็นโภชนาหารของมนุษย์ ตลอดทั้งเพื่อขอความสมบูรณ์พูนสุข ความสวัสดิมงคลให้บังเกิดแก่ชาวบ้านทั้งหลาย ในพิธีจะมีการร้องรำ บางสรวงด้วย ชื่่นในภาษาหลังได้รับแนะนำการมาเป็นละครที่เรียกวันว่า “มะโย่ง”

๓. มะโย่งเป็นการแสดงที่ได้รับอิทธิพลมาจากชาติตั้งแต่ครั้งโบราณ แล้วเป็นที่นิยมแพร่หลายในหมู่ชาวไทยมุสลิมในบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ และได้อิทธิบาทเพิ่มเติมโดยกล่าวถึงที่มาของคำ “มะโย่ง” ว่าคำว่า มะ หรือเมะ แปลว่า แม่ ส่วนโย่งหรือโยง เป็นพระนามของเจ้าหญิงพระองค์หนึ่งแห่งชาว จังหวันให้สันนิษฐานต่อไปได้ว่า เทศที่เรียกละครประเภทนี้ว่า มะโย่ง หรือเมะโย่ง อาจเนื่องมาจากเป็นละครที่เจ้าหญิงแห่งชาวทรงคิดขึ้น เป็นครั้งแรก และ / หรือเพราะเหตุที่ใช้หญิงแสดงเป็นตัวพระ จึงเรียก กันโดยใช้คำว่า มะ หรือ เมะนำหน้า

เครื่องดนตรี นิยมใช้กันอยู่ ๗ ชนิด คือ รีบะ จำนวน ๑ - ๒ คน กลองแขก ๒ หน้า จำนวน ๒ ใบ และม่องใหญ่เสียงทุ้มแหลมอย่างละใบ มะโย่งบางคณะยังมีเครื่องดนตรีอีก ๒ ชิ้น คือ กอละ กรับ จำนวน ๑ คู่ และจีอระ จำนวน ๓ - ๕ อัน (จีอระ ทำด้วยไม้ไผ่ยาวประมาณ ๑๖ - ๑๙ นิ้ว ใช้ตี)

ผู้แสดง มะโย่คงจะหนึ่งๆ มีคนประมาณ ๒๐ - ๓๐ คน เป็นสูกคู่เล่นเดนต์รี่ ๕ - ๗ คน นอกนั้นเป็นผู้แสดงและเป็นผู้ช่วยผู้แสดงบ้าง

ผู้แสดงหรือตัวละครสำคัญมี ๕ ตัว คือ

๑. ปะโย่ หรือเป่าโย่ แสดงเป็นพะเอก มีฐานะเป็นกษัตริย์หรือเจ้าชาย ตัวปะโย่จะใช้ผู้หญิงร่างแบบบางหน้าตาสวยงาม มีเสน่ห์ ขับกล่อมเก่ง น้ำเสียงดี เป็นผู้แสดง

๒. มะโย่หรือเมะโย่ แสดงเป็นนางเอก มีฐานะเป็นเจ้าหญิงหรือสาวชาวบ้าน ธรรมชาตตามแต่เนื้อเรื่อง ใช้ผู้หญิงร่างแบบบางหน้าตาดีเป็นผู้แสดง

๓. ปือรันมูดอ แสดงเป็นตัวตลกตัวที่ ๑ มีฐานะเป็นเสนอคณสนิทหรือคนใช้ ใกล้ชิดของปะโย่ ใช้ผู้ชายหน้าตาท่าทางนำเข้าชั้นชวนหัว เป็นผู้แสดง ปือรันมูดอจะพูดจาตลกค่อนอง ส่องแง่ส่องมุม ฉลาดทันคน กล้าหาญ แต่บางครั้งโง่ทึบและฉลาดกล้าหาญ

๔. ปือรันดูวอ แสดงเป็นตัวตลกตัวที่ ๒ มีฐานะเป็นเสนอคณสนิทตัวรองของ เป่าโย่ เป็นเพื่อนสนิทของปือรันมูดอ จะเป็นตัวที่คอยสนับสนุนให้ปือรันมูดอสามารถ ตกลงใจได้มากขึ้น

โรงหรือเวทีแสดง ปัจจุบันโรงโย่ปัลกเป็นเพิงหมาแหงน ยกพื้นสูงประมาณ ๑ เมตร กว้าง ๕ - ๖ เมตร ยาว ๙ - ๑๐ เมตร จากท้ายโรงประมาณ ๑ - ๒ เมตร จะกั้นฝ่า ๓ ด้าน คือ ด้านท้ายกับด้านซังทั้งสอง ด้านหน้าใช้ฉากปิดกั้นใหม่ซึ่งออกแบบโดย ได้ เนื้อที่ด้านท้ายโรงใช้เป็นที่แต่งกาย เก็บของและพักผ่อนบนหลัง ด้านหน้าโรงเปิดโล่ง ทั้ง ๓ ด้าน จากพื้นถึงหลังคาด้านหน้าสูงประมาณ ๓.๕ เมตร ชายหลังด้านหน้านี้จะมีระบบป้ายชื่อคณะอย่างโรงลิเกหรือโนรา ส่วนใต้ดุนโรงใช้เป็นที่พักหลับนอนไปด้วย

โอกาสที่แสดง มะโย่จะแสดงในงานเฉลิมฉลองงานเทศกาลหรืองานรื่นเริง อื่นๆ ตามที่เจ้างานรับไปแสดง ปกติแสดงในเวลากลางคืนโดยเริ่มแสดงราว ๑๙.๐๐ นาฬิกา เลิกเวลาประมาณ ๐๑.๐๐ นาฬิกา

สมัยเมื่อประมาณ ๓๐ ปีก่อนนี้ ผู้ชมจะไม่ต้องเสียค่า入场费 ประมาณ ๕๐ กวิ่งหาเงินเข้าคณะด้วยการให้หนุ่มๆ ที่มาชมเข้าร่วมเดินร้องเพลงกับสาวๆ ชาวคณะจะได้รับผลประโยชน์ไปกับการแสดง

เมื่อได้เวลาแสดง สูกคู่ผู้เล่นเดนต์รี่ออกแบบหน้าโรงแต่ไม่มีการโหนโรง จากนั้น ปะโย่จะมาันั่งพับเพียบหน้าเข้าหากูคุ่นที่เล่นเรือบะ และปะโย่จะเริ่มขับบทเป็นการให้วัครู - ประกาศข่าว เมื่อปะโย่ขับบทจบบทนี้สูกคู่จะร้องรับพร้อมกันช้าๆ ในระหว่างที่สูกคู่ร้องรับอยู่ ปะโย่จะยกแขนตั้งวงรำไปพลางพอจนบทขับร้องตอนหนึ่งก็จะเปลี่ยน ทำนองเป็นการเริ่มตอนใหม่ สูกคู่ก็ร้องรับพร้อมกัน และตีเครื่องดนตรีเป็นจังหวะเริ่วชื่น หลังจากที่ปะโย่นั่งขับบทเปลี่ยนทำนองสักครู่แล้ว ปะโย่ก็จะค่อยๆ ขันเข้าสูกชื่นรำไปพลาง ขับบทไปพลาง สูกคู่ก็ร้องรับไปเรื่อยๆ เมื่อปะโย่เดินวงรำร้องไปสักครู่หนึ่งก็จะเริ่มแสดงเรื่อง ตั้งเมืองตามแบบของการแสดงละครประเกทานี้

การเริ่มแสดงเรื่องไม่มีแบบแผนที่แน่นอน ซึ่งขึ้นอยู่กับเรื่องที่แสดง แต่ที่จะเป็นแบบแผนเหมือนกันทุกคณะทุกเรื่องที่แสดงก็คือ ในจากแรกต้องมีปะโย่งแสดงด้วย เช่น อาจจะเริ่มด้วยปะโย่งขับบทไปตามห้องเรื่องแล้วจะโย่งกืออกมาขับบทเดินรำตามหลังปะโย่ง เสร็จแล้ว ก็จะรากัน หรือพอบะโย่งขับบทตามห้องเรื่องเป็นการบรรยายจากแรกลักษณะ ที่มีหนิงสาวออก มาเต้นร้องเงิงให้ปะโย่งชม หน្តุมฯ ผู้ชักก์จับคู่เต้นกับหญิงสาวที่แสดง

การแสดงในขั้นตอนต่อมา ปะโย่งร้องรำแล้วจับมัดหวายไม้เรียวขันพร้อมกับเจรา ร้องเรียกปือรันมูดอให้ออกมา ฝ่ายปือรันมูดอเมื่อได้ยินก็ไม่ออกมากันทันที จะเอ้อเอ้เจราโดยบัน กับปะโย่งอยู่หลังเวทือย่างลงกับขัน

เมื่อปะโย่งได้พบกับปือรันมูดอก็จะเจรจา กัน ในระหว่างที่เจรจา กันนั้น ปะโย่งจะใช้มัดหวายหรือไม้เรียวที่ถืออยู่เสียงดังปือรันมูดอไปพลา ซึ่งปือรันมูดอจะแสดงท่าทางตกลง เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน ปือรันมูดอมีความชื่อสัตย์เคราะพันธ์ปะโย่งนายของตนมาก

หลังจากที่ปะโย่งกับปือรันมูดอสร้างความสนุกสนานให้กับผู้ชมพักใหญ่แล้ว ก็เรียก ปือรันดูอาออกมา เมื่อปือรันดูอาออกมากล่าวว่าความสนุกสนานก็ยิ่งทวีซึ่น เพราะปือรันดูอาเป็น ตัวที่ค่อยช่วยเหลือ สนับสนุน เปิดจังหวะให้ปือรันมูดอตกลงจีเส้นได้ถึงใจ ต่อจากนั้นจึงแสดง เป็นนิยายตามห้องเรื่องต่อไปจนเลิกเวลาประมาณ ๐๑.๐๐ นาฬิกา

ก่อนที่จะเลิกแสดงในแต่ละคืนประมาณ ๑ ชั่วโมง จะเป็นช่วงเวลาที่หน្តุมฯ รอ ค่อยด้วยความตื่นเต้น เพราะจะมีหญิงสาวชาวคณะมะโย่งออกมาเต้นร้องเงิงให้หน្តุมฯ จับคู่ เต้น เป็นการหาเงินเข้าคณะอีกครั้งหนึ่ง แต่การเต้นร้องเงิงเก็บเงินทำงนี้ไม่มีแล้วในปัจจุบัน